

**MAZOWIECKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW
W WARSZAWIE**

00-013 WARSZAWA, UL. JASNA 10

Warszawa, dnia 26.01.2010 r.

WD. 4164 -102/1/08

DECYZJA NR 53/2010

w sprawie wpisania zabytku do rejestru zabytków

Na podstawie przepisów art. 89 pkt. 2, art. 91 ust. 4 pkt. 3 i 4, art. 9 ust. 1 i 2, art. 94 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2003 r. Nr 162, poz. 1568 - z póź. zm.) w trybie art. 104 KPA w związku z art. 49 KPA (tekst jednolity: Dz. U. z 2000 r. Nr 98 poz. 1071 - z póź. zm.), w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego z urzędu

Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków w Warszawie

orzeka:

Wpisać do rejestru zabytków nieruchomości województwa mazowieckiego

Historyczne założenie urbanistyczne Akademii Obrony Narodowej w Rembertowie, w m.st. Warszawie, wraz z otoczeniem.

Integralna część niniejszej decyzji stanowi załącznik graficzny, na którym oznaczono kolorem zielonym granice zabytkowego założenia, kolorem czerwonym zabytkowe obiekty położone w jego ramach oraz kolorem niebieskim granice otoczenia.

- Zespół budowlany stanowią następujące obiekty:
  1. Hotel oficerski, kasyno, biblioteka, internat, Al. Gen. Chruściela 103
  2. Budynek mieszkalny wielorodzinny, ul. Admiralska 1
  3. Budynek mieszkalny wielorodzinny, ul. Admiralska 3
  4. Budynek mieszkalny wielorodzinny, ul. Admiralska 5
  5. Budynek mieszkalny wielorodzinny, ul. Czerwonych Beretów 1
  6. Budynek mieszkalny wielorodzinny, ul. Czerwonych Beretów 3
  7. Budynek mieszkalny wielorodzinny, ul. Czerwonych Beretów 5
  8. Budynek mieszkalny wielorodzinny, ul. Pontonierów 1
  9. Budynek mieszkalny wielorodzinny, ul. Pontonierów 3
  10. Budynek mieszkalny wielorodzinny, ul. Pontonierów 5
  11. Budynek mieszkalny wielorodzinny, ul. Wieczorkiewiczza 106
  12. Budynek mieszkalny wielorodzinny, ul. Emilii Gierczak 5
  13. Stajnia, Al. Gen. Chruściela 103
  14. Obora, Al. Gen. Chruściela 103
  15. Budynek szkolny, Al. Gen. Chruściela 103
  16. Kościół p.w. Rafała Kalinowskiego, Al. Gen. Chruściela 103
  17. Przedszkole, internat, Al. Gen. Chruściela 103
  18. Brama wjazdowa, Al. Gen. Chruściela 103
  19. Kryta strzelnica, Al. Gen. Chruściela 103
  20. Budynek szkolny, biurowy, Al. Gen. Chruściela 103
  21. Budynek mieszkalny wielorodzinny, ul. Wieczorkiewiczza 104
  22. Budynek mieszkalny wielorodzinny, ul. Emilii Gierczak 4
  23. Budynek szkoleniowo, biurowy, Al. Gen. Chruściela 103
  24. Budynek biurowy, Al. Gen. Chruściela 103
  25. Budynek biurowy, Al. Gen. Chruściela 103
  26. Wartownia, areszt, Al. Gen. Chruściela 103

Uzasadnienie

W dniu 21.08.2008 r. Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków wszczął z urzędu postępowanie administracyjne w sprawie wpisania do rejestru zabytków założenia urbanistycznego oraz zespołu budowlanego Akademii Obrony Narodowej w Rembertowie wraz z otoczeniem. Treść zawiadomienia uszczegółowiono załącznikiem graficznym zawierającym oznaczenie granic obszaru, jego otoczenia oraz poszczególnych zabudowań o charakterze zabytkowym, stanowiących elementy historycznego zespołu budowlanego (zał. nr 1). Przedmiotowy układ urbanistyczny i zespół budowlany posiada studium wartości zabytkowych sporządzone w 2007 r., autorstwa Piotra Topińskiego, w trakcie przygotowywania decyzji positkowano się również artykułem Andrzeja K. Olszewskiego, zatytułowanym „Z prac nad ewidencją architektury współczesnej (Warszawa-Rembertów)” zamieszczonego w publikacji Wojskowej Inspekcji Architektoniczno Budowlanej Szefostwa Służby

Zakwaterowania i Budownictwa Głównego Kwaternistrzostwa WP z 1981 r. W trakcie prowadzonego postępowania z wyjściowej listy obiektów usunięto basen z 1937 r. wraz z przyległą do niego szatnią, który w wyniku znacznych zniszczeń utracił walory zabytkowe predestynujące go do wpisu. Jednocześnie zdecydowano o objęciu ochroną konserwatorską budynku stajni i obory, stanowiących zachowany w niezmienionej formie przykład budynków gospodarczych z czasów carskich oraz budynek mieszkalny wielorodzinny z 1923 r. przy ul. Wieczorkiewicza 106, zaliczający się do zespołu obiektów w stylu dworkowym (obiekty nie wskazane w zawiadomieniu o wszczęciu postępowania).

Układ urbanistyczny wpisano do rejestru obszaru Akademii Obrony Narodowej znajduje swe oparcie w przebiegu dróg istniejących w obrębie wsi, które złożyły się na miejscowość Rembertów i przeciętych główną osią wojskowego traktu, nazwaną Aleją Gen. Chruściela. Cała siatka poszczególnych fragmentów Rembertowa odzwierciedla oryginalne podziały dawnych wsi oraz nosi ich nazwy. Główną osią miasta, jak i terenu Akademii pozostała historyczna droga z Warszawy do Okuniewa (Al. Gen. A. Chruściela).

W drugiej połowie XIX w. Rembertów był osadą letniskową. W 1888 r. stał się poligonem wojskowym, przy którym zaczęła się rozbudowywać kolonia mieszkaniowa. W ostatniej ćwierci XIX w. został podłączony do magistrali kolejowej, co spowodowało powstanie charakterystycznej bocznicy kolejowej, która do dziś okrąża teren Akademii, oddzielając poligon od części akademickiej kompleksu. Główna droga dojazdowa do poligonu biegła z północy na południe wzdłuż dzisiejszej ul. Republikańskiej i Al. Sztandarów. W 1924 r. Rembertów został wydzielony z gminy Okuniew i połączony z gminą Wawer, stał się siedzibą zarządu gminy. W 1939 r. uzyskał prawa miejskie. Weszły doń tereny miejscowości Karolówka, Zygmuntów, Magenta i Mokry Ług. W 1957 r. Rembertów został przyłączony do Warszawy. Podczas II wojny światowej był dwukrotnie zniszczony. Od 1918 r. stał się ośrodkiem szkolenia artylerii i piechoty. Mieściła się tu Oficerska Szkoła Artylerii (1918) oraz Szkoła Aplikacji Piechoty. W 1922 r. utworzono Doświadczalne Centrum Wyszkozenia Armii (od 1923 r. Doświadczalne Centrum Wyszkozenia). W latach 1931-1939 w Rembertowie znajdowało się Centrum Wyszkozenia Piechoty, a po roku 1945 Wyższa Szkoła Piechoty. Od 1947 r. Rembertów stał się siedzibą Akademii Sztabu Generalnego przekształconej w 1990 r. w Akademię Obrony Narodowej.

Teren dzisiejszej Akademii był rozbudowany w czterech etapach. Pierwszy etap (od czasów zaborów do 1918 r.) obfitował w budynki typowe, kilka murowanych, lecz w większości drewniane. Najwcześniejsza zabudowa wojskowa na terenie AON-u to budynki z początku wieku, przy czym cały obszar na północ od torów kolejowych pełnił funkcję poligonu. Trwalsze budynki z cegły, niektóre zachowane do dzisiaj lecz przebudowane, miały zapewnić obsługę doraźną poligonu. Na południowym zachodzie mieściły się koszary, była to najgęściej zabudowana część kompleksu, składająca się prawie wyłącznie z budynków drewnianych. Z tego okresu do naszych czasów zachował się bez poważniejszych przebudów jedynie budynek przedszkola (nr 17) oraz budynki stajni (nr 13) i obory (nr 14).

Drugi etap to lata od 1918 r. do 1932 r. z tego okresu pochodzą położone na terenie AON wille oficerskie w stylu dworkowym (budynki nr 5 - 11) i najbardziej okazały budynek w zespole - hotel oficerski (nr 1).

Trzeci etap to lata od 1932 r. do 1939 r. Plan rozbudowy, który nadał kształt dzisiejszemu rozplanowaniu kompleksu pochodzi z 1932 r., kiedy to władze wojskowe połączyły różne instytucje, tworząc w Rembertowie Centrum Wyszkozenia Piechoty. Powstały wówczas jedne z największych budynków w kompleksie, w tym najciekawszy z nich - dom mieszkalny projektu Juliusza Żórawskiego przy ul. Emilii Gierczak 5 (nr 12).

Wstępne założenia planu z lat 20-tych są czytelne w dzisiejszym układzie urbanistycznym zespołu jako podstawa organizacji całości. W latach 30-tych powstał kompleks budynków wzniesionych na północ od Al. Gen. Chruściela, na terenach wcześniejszej carskiej zabudowy wojskowej. Powstały tam liczne budynki szkoleniowe, wśród nich strzelnica tunelowa biegnąca wzdłuż zachodniej granicy kompleksu (nr 19), nadbudowano również dwa budynki carskie o dodatkowa kondygnację (nr 23 i 24). W tym samym czasie zabudowana zostaje wschodnia strona terenu przy torach, powstaje tam osiedle przy ul. Emilii Gierczak (m.in. budynek nr 12). W tym okresie powstały też budynki do obsługi floty samochodów, garaż przy wjeździe i w zachodniej części pływalnia wraz z przebieralnią i skocznią oraz stadion. Wojna przerwała rozbudowę jednostki, wznowioną w latach 50-tych.

Czwarty etap to lata od 1950 r. do 1960 r. w tym okresie powstały budynki o największej kubaturze, szczególne natężenie ruchu budowlanego przypadło po 1956 r. W układzie urbanistycznym największą zmianą z tego okresu było powstanie nowego placu, przeznaczonego dla defilad i uroczystości (usytuowanego w środku zespołu Akademii, pomiędzy Al. Gen. A. Chruściela a ul. Pontonierów.)

Koncepcja układu urbanistycznego dzisiejszej AON ukształtowała się w okresie międzywojennym, plan zakładał typowe dla tamtych czasów, rozwiązanie osiowe, z promieniście rozchodzącymi się ulicami wyraźnie wzorowane na założeniach miast ogrodów. Główny dojazd do jednostki ulokowano na południe na wysokości Starego Rembertowa, w okolicach skrzyżowania ulic Republikańskiej i Eskulapów. Główna oś założenia przebiegać miała równoległe do dzisiejszej Al. Gen. Chruściela, z niewielkim przesunięciem na południe. Realizacja założenia została przerwana z powodów finansowych i technicznych. W latach dwudziestych, według najstarszego znanego założenia zostało wybudowane zaledwie dziesięć budynków. W latach 50-tych zrealizowano budynek klubu oraz kasyno oficerskie, jednak bez uwzględnienia pierwotnego założenia. Pierwotnemu rozplanowaniu odpowiada natomiast duża część ciągów komunikacyjnych, Al. Gen. Chruściela (z czasem rozbudowana), ulice Pontonierów (na odcinku do klubu oficerskiego), Czerwonych Beretów (aż do ul. Admiralskiej) i duży fragment ul. Admiralskiej. Zmiany wprowadzone współcześnie były w większości mało inwazyjne i nie zniekształciły układu urbanistycznego Akademii, z tego względu ochroną konserwatorską postanowiono objąć obszar obejmujący układ urbanistyczny w jego części odpowiadającej koncepcji z lat 30-tych wraz z zabytkowym zespołem budowlanym powstałym na przestrzeni lat 1900-1945.

Zespół AON stanowi jeden z najciekawszych i najbardziej spójnych w skali kraju założeń szkoleniowo-mieszkalnych związanych z obronnością kraju. Ukształtowana w okresie ok. 100 lat przestrzeń dzisiejszej Akademii posiada wyjątkową wartość stanowiąc przykład zakomponowanego założenia, o czytelnym układzie, z najbardziej wartościową częścią, będącą realizacją planów z lat 30-tych XX w. Jak podkreślono, jej kształt pozostał w dużej części czytelny do chwili obecnej. Omawiany zespół posiada również niewątpliwą wartość artystyczną będąc ciekawym przykładem nawarstwiania się kolejnych stylów architektonicznych w powstających w różnych okresach jego istnienia budynkach. Począwszy od prostej drewnianej architektury okresu carskiego

(przedszkole, internat z 1909 r. Al. Gen. Chruściela 103), poprzez styl dworkowy (większość domów oficerskich), równie ciekawe powstałe w 1931 r. wg proj. Wł. Polkowskiego, charakteryzujące się prostą bryłą i uboższym detalem architektonicznym budynku dla podoficerów (ul. Wieczorkiewicza 104 i ul. E. Gierczak 4), a skończywszy na doskonałym przykładzie architektury funkcjonalistycznej jakim jest powstały w 1932 r. budynek proj. Juliusza Żórawskiego (ul. E. Gierczak 5). W większości budynków mieszkalnych zachowało się wiele elementów z ich pierwotnego wyposażenia i wystroju, świadczących o statusie oficerów i podoficerów w polskich siłach zbrojnych w okresie międzywojennym.

Najbardziej jednorodny i spójny zespół architektoniczny w ramach całego kompleksu stanowi powstały w latach 20-tych zespół domów mieszkalnych. Składa się on z kilkunastu obiektów usytuowanych przy wewnętrznych ul.: Admiralskiej, Pontonierów, Czerwonych Beretów, Emilii Gierczak i wychodzą poza teren AON dochodząc do ul. Antoniego Wieczorkiewicza. Autorstwa omawianych budynków nie udało się ustalić. Obok tzw. Żoliborza Oficerskiego domy te są najlepiej zachowanym na terenie Warszawy zespołem w stylu dworkowym początku lat dwudziestych. W formie tych budynków widać wyraźne inspirowanie się tradycją klasycystycznej architektury przełomu XVIII i XIX w. (budynki założone są na planie prostokąta, wszystkie dwutraktowe, kryte dachami czterospadowymi, symetrię podziałów podkreślają kolumny i pasy w tynku, bryły urozmaicone są tarasami, lukarnami i obramieniami okiennymi), z sięganiem w niektórych elementach do tradycji architektury obronnej wieku XVII (zastosowanie w kompozycji bryły budynków ryzalitów o formie półbaszty, ul. Pontonierów 3 i 5).

Poza wymienionymi wyżej walorami artystycznymi, należy również wskazać na wartość naukową założenia będącego jednym z najciekawszych i najbardziej spójnych w skali kraju wojskowych zespołów szkoleniowo-mieszkalnych. Posiada ono również wartość historyczną, jako najważniejszy w przedwojennej i powojennej Polsce ośrodek rozwoju rodzimej myśli wojskowej oraz kształcenia kadry oficerskiej, stanowiącej elitę kadry dowódczej okresu międzywojennego i czasów współczesnych.

Analiza etapów rozwoju układu urbanistycznego obecnego terenu Akademii Obrony Narodowej pozwoliła stwierdzić, że obszarem kwalifikującym się do objęcia ochroną konserwatorską poprzez wpis jest teren, na którym skupione są budynki wchodzące w skład zespołu budowlanego oraz istniejące ciągi komunikacyjne stanowiące częściową realizację założeń urbanistycznych z lat 30 XX w. W celu zachowania wartości widokowych oraz ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem ustalono strefę otoczenia wpisanego do rej. zabytków obszaru obejmującą cały dzisiejszy obszar AON. W strefie tej występują tereny obecnie wolne od zabudowy lub zabudowane obiektami współczesnymi. Utworzenie strefy otoczenia obejmującej również te nieruchomości umożliwi konserwatorowi zabytków wypowiedzenie się, co do nowoprojektowanych form zagospodarowania, położonych w bezpośrednim sąsiedztwie zabytkowej zabudowy i rzutującej na obraz całości założenia.

Art. 3 pkt 12 i 13 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje układ urbanistyczny, jako przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym sieci ulic lub sieci dróg oraz zespół budowlany jako powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi. Zatem ochroną prawną z mocy niniejszej decyzji objęta jest wskazana przestrzeń historycznie ukształtowana inkorporująca poszczególne zabytki i zespoły oraz ich wzajemny układ względem siebie. Obok koniecznej do zachowania wartości niematerialnej, tj. ukształtowanego na przestrzeni ok. 100 lat założenia szkolno-mieszkalnego, wzmożonej ochronie podlegają posiadające samodzielną wartość zabytkową wymienione w sentencji decyzji zabytki nieruchome tworzące historyczny zespół budowlany.

Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego, bądź użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt. 1b w/w ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania, zabytki nieruchome będące układami urbanistycznymi i zespołami budowlanymi. W myśl art. 9 ust. 2 - w trybie określonym przez ust. 1 wyżej przytoczonego artykułu - do rejestru zabytków może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru. Z uwagi na zachowane wartości artystyczne, historyczne i naukowe układ urbanistyczny i zespół budowlany Akademii Obrony Narodowej, odpowiada definicji legalnej zabytku zawartej w art. 3 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zostaje wpisany niniejszą decyzją do rejestru zabytków nieruchomych województwa mazowieckiego i podlega, wraz z otoczeniem, ochronie prawnej.

Od decyzji niniejszej przysługuje stronom, na podstawie art. 127 KPA, odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które należy złożyć za pośrednictwem tutejszego urzędu zgodnie z art. 129 § 2 KPA w terminie 14 dni od doręczenia przedmiotowej decyzji.

Niniejsza decyzja podlega ogłoszeniu w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, na podstawie art. 49 KPA oraz art. 94 ustawy z 23 sierpnia 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

UWAGA NUMER REJESTRU ZABYTEKÓW JEST NADAWANY PO UPRAWOMOCNIENIU SIĘ NINIEJSZEJ DECYZJI

Załączniki:

1. Załącznik graficzny z oznaczeniem granic założenia
2. Pouczenie o skutkach wpisu do rejestru

Otrzymują:

1. Prezydent m. st. Warszawy, Pl. Bankowy 3/5, 00-950 Warszawa
2. Burmistrz Dzielnicy Rembertów, Al. Gen. A. Chruściela „Montera” 28, 04-401 Warszawa
3. Akademia Obrony Narodowej, Al. Gen. A. Chruściela „Montera” 103, 00-910 Warszawa
4. Wojskowa Agencja Mieszkaniowa, Oddział Regionalny w Warszawie, ul. Olszewska 14/20, 00-792 Warszawa
5. Andrzej Walulik, ul. Melomanów 2/59, 00-712 Warszawa
5. 4 x WUOZ a/a (ML)

Do wiadomości:

1. 3 x Urząd Dzielnicy Rembertów (BAIPP, BGN, BGiK), Al. Gen. A. Chruściela „Montera” 28, 04-401 Warszawa
2. Urząd m.st. Warszawy Biuro Architektury i planowania Przestrzennego, Warszawa, Pl. Defilad 1
3. Biuro Gospodarki Nieruchomościami, Pl. Starynkiewicza 7/9, 02-015 Warszawa
4. Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków, ul. Foksal 11, 00-372 Warszawa
5. Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, ul. Szwoleżerów 9, 00-464 Warszawa

INFO tel. 0-22 828 58 05 w. 41 FAX 826 37 08